

трафаретні, шаблонні, застосовувані до всіх учнів і в усіх випадках життя прийоми й методи. Педагог з болем зауважує, що "на жаль, у шкільній практиці ця сфера педагогічної творчості є найбільш недосконалою і саме в цій сфері допускається найбільше грубих помилок".

Виховання дітей 6–10 років В. О. Сухомлинський називав "школою сердечності". Він радив педагогам і батькам дітей вчити добру, любові, милосердю. Для цього треба, щоб діти постійно бачили гуманістичний зміст вчинків і поведінки тих, хто їх оточує: рідних, близьких, вчителів, дорослих. Дитина не повинна вирости байдужою, нечулою, черствою, вона має зростати у постійному піклуванні про навколишній світ рослин, тварин, людей, доглядати і допомагати їм. У своїх працях педагог переконує, що у процесі творення людям добра виховується в юних людяність, сердечність.

Формуванню тонких сердечних людських взаємин у Павлівській школі служила вся педагогічна система. Педагог засуджує всездозволеність, розгнужданість поведінки і вчинків, наполягає на культивуванні осмисленої поведінки, яке є проявом витонченості внутрішнього світу школяра. Яким має бути ставлення дітей до інших людей, як їм домогтися моральної виправданості й обґрунтованості своїх вчинків – вчать юне покоління моральної сентенції В.О. Сухомлинського, які є не забороною чи дозволом чогось. Це виплекані педагогом щирі мудрі поради, що йдуть від серця до серця і породжують розумові, моральні, естетичні почуття. У своїй праці «Сто порад учителеві» великий педагог зазначає: «Дитина, яка відчуває серцем іншу людину, стає доброзичливою. Але дуже важливо також і те, що вона сприятлива до доброзичливості вчителя: відчуває її, платить добром за добро – важливість цієї обставини у виховній роботі важко переоцінити» [2, с. 435].

Список використаних джерел

1. В. О. Сухомлинський. Вибрані твори в п'яти томах, Том 5. К. Вид. «Радянська школа» с. 321.
2. В. О. Сухомлинський. Вибрані твори в п'яти томах, Том 2. К. Вид. «Радянська школа». с. 435.

Ірина ТАРАНЕНКО

ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СПОРТУ ЯК СКЛАДОВОЇ ПЕДАГОГІКИ МИРУ

Виховання фундаментальних громадянських чеснот через спорт є важливим аспектом педагогіки миру, яка спрямована на формування гармонійної та миролюбивої особистості. Спорт має потенціал не лише для розвитку фізичних здібностей, але й для формування моральних та етичних

якостей, які є важливими для побудови мирного та стійкого суспільства. У цьому контексті громадянські чесноти, такі як чесність, справедливість, повага до суперників і правил, солідарність та відповідальність, можуть бути виховані в процесі навчально-тренувальних занять та участі у спортивних заходах.

Спорт є важливим соціокультурним феноменом, що охоплює всі рівні сучасного суспільства і відіграє ключову роль у формуванні важливих суспільних цінностей. Він реалізує такі фундаментальні принципи, як рівність можливостей, прагнення до успіху, самовдосконалення та подолання власних обмежень. Спортивна діяльність сприяє розвитку особистісних якостей, таких як цілеспрямованість, відповідальність і витривалість, що робить спорт універсальною платформою для соціалізації та виховання.

У сучасному світі спостерігається зростання впливу спорту не лише як засобу підтримання фізичної форми, але й як соціально-культурного феномена, що формує навколо себе унікальне середовище, об'єднуючи людей з різними інтересами та з різних соціальних верств. Спорт став важливим чинником у підтриманні здорового способу життя, запобіганні соціальним конфліктам і сприянні глобальній солідарності. Він відображає принципи рівності, сприяючи участі всіх, незалежно від статі, національності чи соціального статусу [1].

Крім того, спорт відіграє важливу роль у сучасній культурі, стаючи ареною для формування національної ідентичності, а також платформою для міжнародного діалогу. Участь у спортивних заходах не лише зміцнює фізичне здоров'я, але й виховує етичні принципи, зокрема повагу до суперника, дотримання правил і чесну гру, що відображає важливі суспільні норми та стандарти.

Завдяки спорту Україна отримує значну підтримку на міжнародній арені. Багато міжнародних спортивних організацій, федерацій та спортсменів публічно підтримують Україну, організовуючи благодійні матчі та ініціативи для збору коштів на допомогу постраждалим від війни. Крім того, спорт стає платформою для міжнародного осуду агресії, як це було, коли Росію відсторонили від багатьох спортивних змагань, що підкреслює глобальну реакцію на військову агресію і сприяє тиску на країну-агресора.

У часи війни спорт стає символом національної стійкості та єдності. Українські спортсмени, що продовжують брати участь у міжнародних змаганнях, стали важливими амбасадорами країни на світовій арені, демонструючи силу духу та незламність українського народу. Наприклад, участь українських спортсменів у таких заходах, як Олімпійські ігри чи чемпіонати світу, дає нації моральну підтримку і стає символом боротьби за свободу та незалежність. Спортивні досягнення стають джерелом

натхнення для всього суспільства та способом зміцнення національної ідентичності.

В контексті нашого дослідження, можемо відмітити, що спорт відіграє критичну роль у збереженні здоров'я людей під час війни, оскільки він допомагає справлятися зі стресом, тривожністю та посттравматичним синдромом (ПТСР). У періоди інтенсивного емоційного та фізичного навантаження, викликаного війною, фізична активність дозволяє людям поліпшити настрій, знизити рівень кортизолу (гормону стресу) та підвищити рівень ендорфінів, що сприяє загальному покращенню психічного стану. Наукові дослідження підтверджують, що регулярні фізичні вправи значно знижують ризик депресії та сприяють розвитку резилієнтності – здатності швидко відновлюватися після кризових ситуацій

Дослідження науковців показують, що спорт є ефективним інструментом для виховання моральних чеснот, оскільки він надає змогу спортсменам розвивати навички співпраці, поваги до правил і суперників, а також толерантності. Як підкреслюють українські дослідники, участь у командних видах спорту сприяє розвитку таких якостей, як взаємодопомога та повага до різних точок зору, що є важливими компонентами соціальної інтеграції та міжкультурного діалогу [2]. Це особливо важливо у контексті педагогіки миру, яка спрямована на запобігання конфліктам та формування суспільства, побудованого на засадах толерантності.

Громадянські чесноти, такі як повага до прав людини, справедливість та чесність, можуть ефективно формуватися через участь у спортивних змаганнях, де дотримання правил та повага до суперника є ключовими компонентами. Наприклад, «фейр-плей» (чесна гра) у спорті виступає аналогом справедливості у суспільстві. Спортсмени, які практикують чесну гру, навчаються приймати перемоги і поразки з гідністю, що сприяє формуванню відповідальних громадян. Дослідження Кінана Хеннінга (2018) підкреслюють, що спортивна діяльність може слугувати важливим елементом виховання майбутніх громадян, які цінують справедливість та рівність [3].

Педагогіка миру також використовує спорт як інструмент для зменшення агресії та вирішення конфліктів. Кларк (2017) зазначає, що участь у спортивних заходах зменшує рівень агресії та допомагає молоді навчитися вирішувати конфлікти мирним шляхом. Учасники спортивних ігор засвоюють такі важливі навички, як самоконтроль, терпіння та вміння працювати в команді, що дозволяє їм ефективно справлятися з соціальними та міжособистісними конфліктами. Заняття спортом допомагають розвивати вміння з утримання емоцій та зниження агресивних реакцій в стресових ситуаціях, тобто спорт може бути ефективним інструментом у вихованні емоційної стабільності та контролю агресії [4].

Отже, через спорт молодь навчається долати конфлікти мирним шляхом. Педагогіка миру, зокрема, акцентує увагу на тому, що спортивні

програми створюють безпечне середовище для розвитку соціальних навичок, таких як вирішення конфліктів через діалог. Спорт знижує рівень ворожості та сприяє розвитку позитивних моделей поведінки через взаємодію з іншими учасниками.

Слід відмітити важливість використання цілеспрямованих педагогічних підходів для виховання громадянських чеснот у спорті. Це включає створення навчальних програм, які акцентують увагу не лише на спортивних досягненнях, але й на етичних аспектах спортивної діяльності. Наприклад, програми, які стимулюють обговорення питань чесної гри, етичної поведінки під час змагань, можуть бути ефективними інструментами виховання молоді.

Спортивні заходи допомагають створити атмосферу соціальної згуртованості, що є масовим аспектом педагогіки миру. Спортивна діяльність стимулює колективну відповідальність, сприяє розвитку почуття приналежності до команди і, як результат, зменшує індивідуальні прояви агресії. Особливо важливий аспект у роботі з дітьми та молоддю, які мають негативний досвід, бо спорт дає можливість створити позитивне соціальне середовище для їхнього розвитку.

Таким чином, спорт є потужним засобом виховання громадянських чеснот, що допомагає формувати моральні та етичні цінності, які сприяють мирному співіснуванню. Виховання громадян через спорт, орієнтоване на такі якості, як чесність, справедливість, солідарність і толерантність, є важливою частиною педагогіки миру, яка спрямована на зменшення конфліктів та створення стійкого суспільства.

Список використаних джерел

1. «Спорт заради розвитку» – нова концепція фізичного виховання в Україні URL: : <https://naurok.com.ua/uploads/files/4521395/357917.pdf>
2. Чи потрібно дитині займатися спортом? Переваги та важливість спортивних занять для дітей. URL: <https://www.childcourse.com.ua/ua/blog/nado-li-rebenku-zanimatsja-sportom-preimuschestva-i-vazhnost-sportivnyh-zanjatij-dlja-detej>
3. Henning, A. D., & Dimeo, P. (2018). The new front in the war on doping: Amateur athletes. *International Journal of Drug Policy*, 51, 128-136.
4. Clark, D. (2017). Boys will be boys: Assessing attitudes of athletic officials on sexism and violence against women. *The International Journal of Sport and Society*. 8(1), 31–50.